

והנה באמת בשו"מ מהדו"ק ח"ב סימן ס"ט שאמנם העיר לפימ"ש רש"י בע"ז דאיסור אמירה לעכו"ם הוא ממצוא חפצין א"כ מה ענינו בשאר איסורים, ותי' דדוקא בשבת דמ"מ גופיה נח הוא דלא שייך שליחות ולכך הוכרח לאסור משום ממצוא חפצין משא"כ בשאר איסורים דשייך שליחות ע"ש. אלא שזה לא מובן דהרי יסוד הספק בגמ' ב"מ מי ילפינן שאר איסורים משבת עצמו דשבות שבת דאסור סקילה, ולדבריו תלי תניא בדלא תניא דהאיסור שישנו בשבת הרי פשיטא דלא שייך בשאר איסורים, אלא דמספקא ליה אם נאסרו בשאר איסורי משום מלתא חדתא מה דלא מצינו בשבת כלל ואכמ"ל.

והנני בזה ידירוש"ת יוסף שלום אלישיב.

סקילה אבל חסימה דאיסור לאו לא או"ד ל"ש. ואיך שייכי האיסור אמירה בשאר איסורים אם כל איסורו הוא משום ממצוא חפצין, וכן מהא ששינו (קנג א) מי שהחשיך לו בדרך נותן כיסו לנכרי ופירש"י מבעוד יום ופריך בגמ' מ"ט שרו ליה רבנן למיתב כיסיה לנכרי, ולדברי השו"מ מאי פריך הלא מבעוד יום ליכא איסורא כלל. ובאמת מזה הוכיחו הראשונים דאמירה לנכרי אסור גם מע"ש, ע' נמוקי יוסף ב"מ שם ובב"י סימן ש"ז דכל הראשונים מודו בזה, ולא עוד אלא אפי' אם הגוי עושה מדעת עצמו בלא כל ציוי ישראל ומדליק הנר עבור ישראל אסור לישראל ליהנות ממנו כמבואר במתני' שבת קכ"ב, ואיך התיר לצוות לגוי ע"ש שידליק נרות בשבת.

* * *

רבי משה שטרנבוך שליט"א
ראב"ד ירושלים

בדין גירות בתנאי

ולדבריו זהו עיצה טובה להצליח להימנע מלגיייר גרים שאינם עומדים בשמירת תורה ומצוות.

ולע"ד נראה ברור דאין לעשות גרות בתנאי, שצריך לגרות קבלת עול תורה ומצוות, וקבלה היינו שמתחייב לשמור תו"מ, אבל אם גירותו עדיין תלוי ועומד,

נשאלתי מרב אחד בחו"ל שמגייר גרים, והרבה פעמים נכשל וגיייר גרים שכבר זמן קצר אחרי גיורם הפסיקו לשמור תו"מ, ולכן הרב מצא עיצה שכל גרות שיעשה, יעשה שיחול הגרות בתנאי. והיינו דכיון דהגירות תלוי ברצון ב"ד, על כן בשעת הגירות הבי"ד מתנין שאם בתוך שנה לגירותו מפסיק לשמור תו"מ, איננו רוצים לגיירו.

ולדעת התוס' בסנהדרין (סח:) שביארו דהא דאיתא בגמ' דאם הגר קטן הגדיל ומיחה על גירותו בטלה גירותו, היינו משום דכשמגירים גר קטן אנו מגירים אותו במילה וטבילה בלבד בלא קבלת מצוות, דבקטן שאין לו דעת ל"ש שיקבל עליו עול מצוות, וכיון שחסר לנו לגירות קבלת מצוות לכן צריך הגר קטן לקבל ע"ע מצוות לאחר שיגדיל, וכשמוחה הרי אין כאן קבלת מצוות כשיגדיל, וממילא בטלה גרותו. (וכבר תמהו ע"ז המפרשים היאך ע"י קבלת מצוות בגדלותו תחול גירותו למפרע משעת המילה וטבילה בקטנותו וע"ע בדברינו להלן). א"כ לא קשיא כלל, דאיה"נ "קבלת" עול מצוות היינו רק כשמחוייב לשמור תו"מ אחר הגירות ולא יוכל להשתמט משמירת תו"מ ע"י שיבטל גרותו. והא דבגר קטן חלה הגירות מקטנותו אף שבקטנותו עדיין יכול לבטל גירותו, היינו משום דבגר קטן הרי חלה גירותו בקטנותו בלא קבלת מצוות, אבל איה"נ כשצריך קבלת מצוות (והיינו בכל גר קודם גירותו או בגר קטן לאחר שיגדיל), אינו נקרא קבלה א"כ לא יוכל להשתמט משמירת תו"מ ע"י ביטול הגירות.

אבל להנך מפרשים שלא פירשו דהא דמועיל מחאת הגר קטן כשהגדיל - היינו משום דכשמוחה אין כאן קבלת עו"מ כשהגדיל, אלא פירשו דהטעם דמועיל מחאת הגר קטן כשהגדיל, היינו משום דכוח ב"ד לגיירו רק מדין זכיה (וכדעת התוס' בכתובות) וממילא כשמיחה שנתברר שאי"ז זכיה בטלה גירותו (וכ"כ בחידושי הרשב"א קידושין כ"ג). ומבואר דס"ל דלא בעינן שהקטן יקבל עול מצוות כשהגדיל. וע"כ צ"ל דה"ט משום דכבר

ורשאי אחר הגרות להשתמט מחיובו לשמור תו"מ, (שעי"ז גופא הוא מבטל גירותו שמעולם לא נעשה יהודי המחוייב בשמירת תו"מ), אי"ז קבלה.

[ועיינן בדברינו במועדים וזמנים (ח"ה סי' של"ה בהג"ה) שהערתי על מה שבסידורי הספרדים מובא נוסח קבלת תענית, שענינו הוא שמקבל התענית בתנאי, שמוסיף בקבלתו "ואם לא אוכל או לא ארצה, כשאומר מזמור לדוד ה' רועי אוכל להפסיק". ותמהתי כהנ"ל שכיון שמתנה שיוכל להפסיק אי"ז קבלת תענית, והבאתי שכן כתב בחידושי ח"ס בשם רבו הגה"ק רבי נתן אדלר זצ"ל. מיהו אפילו להסוברים דמועיל קבלת תענית בתנאי, היינו טעמא משום דס"ל דשורש הטעם דבעינן קבלה בתענית אי"ז משום דחז"ל תיקנו דשם "תענית" היינו רק אם צם כשמחוייב להתענות ואינו יכול להפסיק באמצע. אלא שורש הטעם דבעינן קבלה היינו משום שהתענית כקרבן וקבלת התענית הוא כעין ביקור הקרבן, והיינו שמכין עצמו קודם הצום וכדכתיב "קדשו צום" (עיינן בדברינו במוע"ז שם שביארנו ד"ז היטב), ולכן מהני קבלת תענית אף אם אי"ז קבלה המחייבו להתענות. אבל בגרות דודאי ששורש קבלת תו"מ היינו שמתחייב שישמור תו"מ בגירותו, א"כ כשעושה תנאי אי"ז קבלה].

מיהו לכאורה יש להקשות דהא איתא בגמ' כתובות (יא.) דמגירין גר קטן ע"ד ב"ד, אבל כשהגדיל יכול למחות על גירותו ואז בטלה גירותו למפרע. הרי מבואר ששייך שיחול הגירות אף שיכול אח"כ לבטל גרותו.

לגיירו, ואם לא ישמור תו"מ, הרי בכה"ג לא ישאר גר, שהרי ימחה על גירותו ויחזור לגיותו. דזה אינו, דאם הבי"ד עצמם אינם יודעים אם הקטן ישמור תו"מ, הרי נמצא דהבי"ד יודעים דהקבלת מצוות דבי"ד עבור הקטן בשעת הגירות, אינה קבלה בודאי אלא רק קבלה על צד - (שעל הצד שהקטן ישמור תו"מ בגדלותו הרי אנו מקבלים עכשיו עול תו"מ בשבילו) - וזה גופא שאי"ז קבלה בודאי, רק על צד, אי"ז קבלה המעולה ששייך בגר קטן, ואין לנו לגייר בכה"ג, ורק אם הבי"ד בטוחים שהקטן ירצה לשמור תו"מ בגדלותו, שאז הקבלת מצוות בשביל הקטן הוא קבלה וודאית, זהו הקבלה היותר מעולה ששייך בגירות דקטן ואנו מגיירים אותו, אבל בלא"ה אין לגייר, וע"ע בדברינו ח"ג סי' ש"א מה שביארנו עוד בזה].

ובמק"א דנתי עוד דלא מועיל חלות גירות בתנאי, דגירות הוי מילתא דליתא בשליחות. ומילתא דליתא בשליחות ליתא בתנאי (כתו' עד.) והתנאי בטל והמעשה קיים. ויש לפלפל בזה ועדיין צ"ע.

והנה בעיקר ביאור דברי התוס' בסנהדרין שפירשו שהקבלת מצוות הוא אחר שמגדיל, ואם אינו מקבל בטלה גירותו. תמהו ע"ז המפרשים דהרי קבלת תו"מ הוא מעיקר הפועל חלות הגרות כמילה וטבילה, וא"כ תמהו טובא היאך תחול הגירות בעודו בקטנותו כשעדיין לא קיבל מצוות שזהו הפועל חלות הגרות, והיאך מהני מה שמקבל עול מצוות כשיגדיל ללמפרע. ועיין בדברינו במועדים וזמנים (ח"ד סי' שט"ז בהג"ה) מה שביארנו ליישב. ועוד יש ליישב דכיון דקטן

איכא קבלת מצוות בשעת הגירות בקטנותו, והיינו שמדין זכיה בי"ד מקבל עבור הקטן עול מצוות. וא"כ לדידהו לכאוי' תקשי לן דהיאך שייך שיהא קבלת מצוות בשעת הגירות בקטנותו, והרי כיון שיכול למחות ולבטל גירותו על כרחך אי"ז קבלה.

מיהו נראה דאי"ז קושיא, דאנן בעינן דה"קבלת" מצוות דגירות יהא באופן הכי מעולה שביכלתו לקבל עול תו"מ. ולכן בגר גדול דביכלתו לקבל עול מצוות בקבלה גמורה ללא תנא שלא יוכל לחזור בו, אין מגיירים אותו אלא כשקיבל קבלה גמורה שאינו יכול לחזור בו. ורק בגר קטן דעל כרחך א"א לנו לקבל מצוות בשבילו, אא"כ באופן שיוכל לחזור ולבטל גירותו - (דבגר קטן שאינו בן דעת להתגייר בעצמו על כרחך א"א לגיירו אלא מדין זכיה, וממילא יוכל כשהגדיל למחות שאי"ז זכיה בשבילו ולבטל גירותו) - מועיל אפי' קבלת מצוות כהאי שיכול אח"כ להשתמט מחיובו ולבטל גירותו, שהרי ל"ש לעשות קבלה יותר מעולה מזו.

[ובאמת עכ"פ גם בגר קטן אין בי"ד יכולים לגיירו אא"כ בי"ד משוכנעים שאכן הגר קטן ישמור תו"מ בגדלותו, (רק שיכול שיארע אח"כ שיתברר שהבי"ד טעו והקטן חפץ למחות בגירותו, אבל בשעת הגירות היו בי"ד סבורים שבודאי לא ירצה הקטן למחות בגירותו), אבל כשבי"ד אינם משוכנעים שהקטן יתחנך כראוי וישמור תו"מ בגדלותו אין לנו לומר דגם בכה"ג יכולים לגיירו דאין לחשוש דייצא איזה תקלה מגיורו כעת, דממנ"פ, אם יתברר דהגר ישמור תו"מ בגדלותו הרי שפיר עבדינן עכשיו

מילתו הוי ככל גר שלא מל שהוא כנכרי גמור. אלא ודאי דגם הרמב"ן מודה דכיון דלידתו היה אחר גירות אמו, הוי ישראל המחויב במצוות, ורק לענין יחוס שיהא בו קדושת ישראל לענין נישואין עמו, לזה צריך מילה דגירות. וכע"ז כתב ג"כ בחידושי הגרנ"ט. ועיי"ש שביארו כן גם בשי" רש"י דבן הנולד מעכו"ם הבא על בת ישראל הוי עכו"ם. והוכיחו כהנ"ל שאין כוונת רש"י דהוא גוי גמור, אלא ודאי כיון שאמו היא ישראלית הוי ישראל לענין חיוב במצוות, ורק לענין קדושת ישראל בזה הוא כעכו"ם.

ובחידו' ח"ס לכתו' בסוגיין דגר קטן וכן בשו"ת חמדת שלמה (יו"ד לא ס"ק יד) הקשו דכיון דהגירות בגר קטן מתליא תלי וקאי אי כשיגדיל ירצה בגירותו או לא, א"כ נמצא דיש כאן ברירה וקיי"ל דבדאורייתא אין ברירה, עיי"ש מה שתירצו. ולדברינו בגר גדול א"צ להגיע דמשום חסרון דברירה אין לגייר בתנאי, רק בלא"ה אין לגייר בתנאי שבכה"ג אי"ז קבלה גמורה וכמשנ"ת.

ישראל אינו מחויב במצוות, לכן יכולים לגיירו בעודו קטן גירות לחצאין, והיינו שיכנס בקדושת ישראל לענין שמותר להתחתן עמו וחייבין עליו קנס (וכמו דאיתא להדיא בגמ' כתובות) אבל עדיין אינו בכלל ישראל להתחייב במצוות, דכ"ז שעודו בקטנותו דבלא"ה בר חיובא במצוות, א"צ שיכנס בכלל ישראל להתחייב במצוות. ורק כשיגדיל הגר בעינן שיקבל מצוות, דל"ש ישראל גדול שאינו מחויב במצוות, ואם בגדולתו אינו מקבל מצוות בטלה גירותו למפרע, (דל"ש להתגייר לזמן, וממילא אם לא שייך שתימשך גירותו בהיותו גדול שהרי אינו מקבל מצוות, בטלה גירותו למפרע).

ומצאנו המושג גירות לחצאין, בשי" הרמב"ן דס"ל דאף דמעוברת שנתגיירה, עולה טבילת האם לשם גירות לעובר וכדאיתא בגמ', מ"מ כיון דלגירות בעינן טבילה ומילה, א"כ לא נשלם הגירות דעובר רק כשימולו אותו אחר שנולד. והוכיח הגאון ר' איצלה מפונביז' (זכר יצחק סי' ד, ל), בראייה ברורה דלא נתכוון הרמב"ן דקודם

* * *

רבי דוב לנדוי
ראש ישיבת סלאבזקא

בעניני בל יראה ובל ימצא וביטול

גדר הבעלות הנדרשת לענין איסור ב"י וב"י, לכאורה היה מקום לומר דלא הוי כגדר

תשו"ח להרב חיים יצחק שולמאן על עזרתו